

nego svima izdavačkim poduzećima, pa i »Školskoj knjizi«. Pedagozi žele, da se rječnik naše omladine obogati i aktivno, da učenici ne ostanu samo na nižoj stepenici, na razumijevanju riječi, nego da nove riječi, s kojima se upoznaju u lektiri, sami upotrebljavaju u pismu i u govoru. U tome su jedna od zapreka akcenatske teškoće. Ako ne znam, kako bih riječ izgovorio, onda je ne ću ni upotrebljavati.

Prigovara se i »Školskoj knjizi«, što isto tako postupa. Ali sad su već obećali, da će odsada na to pripaziti i da će u čitankama na potrebnom mjestu označiti akcenat. To je zaista potrebno s istih razloga. Tko zna, kako se izgovaraju tolike riječi u pjesmama, koje se uče napamet, u cjelini ili odlomcima, pa se često nauče s lošim akcentom!

Ali »Školska knjiga« morala bi poći dalje. Valjalo bi u udžbenicima svih predmeta odrediti naglasak na nekim riječima. Evo zašto. Dvije nastavnice prirodnopisa, koje rade na istoj školi, izgovaraju imena nekih životinja nejednako. Jedna kaže: pàsanac, druga: pasánac, jedna nabòruša, druga nàboruša, tako se nižu dublete: ondàtra — òndatra, američki laman-tin — američki lamàntin, bezrepi màgot — bezrepi magòt, i t. d. Učenici jedne nastavnice ponijet će u život riječi s jednim naglaskom, a učenici druge nastavnice izgovarat će te iste riječi na drugi način. Zar je potrebno, da im se broj akcenatskih dubleta povećava?

Toga ima u svim predmetima i u svim školama, i to dokazuje našu zaostalost u pitanjima ortoepije. Ona bi se bar tu uklonila, kada bi se pisci udžbenika posavjetovali s poznavaočima našega jezika i označili akcenat na riječima, koje se različito izgovaraju.

Uvjeren sam, da se tisuće učitelja, nastavnika i profesora slažu sa mnom. Ovo sam iznio, da bi poduzeća, koja izdaju knjige za omladinu, razmotrila ovaj problem. Mislim, da će uvidjeti, da imam pravo, što ukazujem na teškoće, na koje nailazimo u nastojanju, da kod učenika razvijemo smisao za pravilan i lijep jezik.

STARIGRAD, STARIGRAĐANIN I STARIGRADSKI

Milan Moguš

U trećem je broju »Jezika« prof. M. Hraste objasnio, zašto treba pisati *Stari grad* (a ne Stari Grad), *Starograđanin* i *starogradski*. Ujedno je objasnio, zašto se *Stari grad* piše rastavljeno, a ne kao složenica. Njegovo tumačenje je točno, kad se misli na rodno mjesto Petra Hektorovića.

Ali treba li tako pisati i sva ostala takva imena mjesta, kojih ima više? Zacijelo ne, jer treba, prema ispravnom mišljenju prof. Skoka, paziti na domaći govor.

Kojih tridesetak kilometara od Senja u Primorju ispod Velebita nalazi se također mjesto takva imena. Mještani ga izgovaraju *Stàrigrad*. Prema tome ova je riječ složenica i sklanja se samo drugi dio: *iz Starigrada, Stàrigradu, ù Starigrad*. Tako ga treba i *pisati* (za razliku od Staroga grada na Hvaru). Etnik za muški rod je odatle *Stàrigradanin*, a pridjev *stàrigradski* što je sasvim u duhu našega jezika.

Ovaj nam primjer ujedno pokazuje, da je zaista važno znati, kako narod nekoga kraja *izgovara* i mijenja neko geografsko ime, da bismo ga znali točno i *napisati*. *Stàrigrad* (ovaj podvelebitski) *piše se zajedno* zato, što ga narod onoga kraja tako *izgovara*, i upravo zbog takvog *izgovora* ne sklanjaju se oba dijela te složenice, nego samo drugi dio.

Takvi nam primjeri dokazuju, kako je teško u »Pravopisu« ili njegovu rječniku propisati pravilo o pisanju nekog geografskog imena i etnika, prije nego se na terenu utvrdi, kako ga narod izgovara.

PITANJA I ODGOVORI

BOLEST ILI OBOLJENJE ILI JEDNO I DRUGO?

Piše nam jedan liječnik, da je u posljednje vrijeme zaista učestala pojava, da mnogi liječnici u svojim znanstvenim publikacijama gotovo redovito upotrebljavaju riječ *oboljenje* u značenju *bolesti*. Drugi opet liječnici drže, da je za bolesno stanje možda jedini ispravan naziv riječ *bolest*. Treći pak misle, da su potrebna oba naziva, i *bolest* i *oboljenje*. *Bolest* bi prema njihovu mišljenju značila već formirano bolesno stanje, koje odgovara njemačkoj riječi *Krankheit*, a *oboljenje* bi trebalo da označuje nastup, odnosno razvijanje nekog bolesnog stanja, što odgovara njemačkom *Erkrankung*. To razlikovanje doduše neki pobijaju i tvrde, da je riječ *oboljenje* suvišna i da ne označuje medicinski ništa različito od riječi *bolest*, jer čim netko oboli, onda se on nalazi u stanju, koje je protivno, odnosno različito od zdravlja, a to je *bolest*, a ne *oboljenje*. S obzirom na ta različna mišljenja naš dopisnik pita, šta bi o tom mogli reći jezični stručnjaci, da se nekako postigne jedinstvenost u stručnoj terminologiji.

Ako zagledamo u povijest riječi *bolest* i *oboljenje*, vidjet ćemo, da je *bolest* stara riječ, zapisana u značenju *morbus* i *dolor* već od 15. stoljeća u svim našim glavnim rječnicima, i da su se njome služili mnogobrojni naši književnici i učenjaci od najstarijih vremena do danas, a isto tako i narodna književnost. »Došla bi guba ili koja druga otrovna i kužna bolest na zdrava druga«, piše Ivan Velikanić u 18. st., a narodna poslovice veli: »Duga bolest — smrt gotova.« Tako se piše i govori o bolesti glave, trbuha, nogu, zuba, o unutarnjoj, potajnoj, otrovnoj, poganoj, kužnoj bolesti, o zubnoj, očnoj, nožnoj, suhoj, debeloj ili vodenoj bolesti, o gorskoj ili velikoj bolesti (epilepsiji), a Andrija Kačić u 18. st. pjeva: »Biše bana bolest obrvala, srdobolja, velika nevolja.« Naprotiv, sve do 19. stoljeća riječ *oboljenje* i ne nalazimo, osim jednog primjera u Marulića, ni u kakvoj upotrebi. Nema je ni Karadžićev ni Šulekov ni Broz-Ivekovićev rječnik. Nalazimo je tek u rječnicima 20. st. u značenju *Erkrankung*. Tako je i Ristić-Kangrgi i Benešiću *bolest* — *Krankheit, choroba*, a *oboljenje* — *Erkrankung, schorzenie*.